Arşivde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi - Mart 2026, Cilt: 3 Sayı: 5
Journal of Women and Gender in the Archives - March 2026, Volume 3, Issue 5

arşivde KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET DERGİSİ
Journal of Women and Gender in the Archives

Bir Koleksiyonerin Gözünden Kadın Tarihinin Belgeleri ve Özel Koleksiyonlar

Private Collections as Sources for Women's History: A Collector's Perspective

Tarih öğretmeni ve koleksiyoner Gökhan Büyükengez'le, koleksiyonculuk tutkusunun tarih metodolojisiyle nasıl birleştiği ve bunun kadın tarihine yönelimini nasıl şekillendirdiği üzerine, Selvi Başak Öztürk tarafından Şubat 2026'da gerçekleştirilen yazılı röportaj.

A written interview conducted in February 2026 by Selvi Başak Öztürk with the history teacher and collector Gökhan Büyükengez explores how his passion for collecting has intersected with historical methodology and how this engagement has shaped his turn towards women's history.

Çeviren / Translated by Selvi Başak Öztürk
Çeviri düzeltmeni / Translation proofreader Alisha Erözer

"Kadınların izleri bilinçli bir şekilde silinmeye ve yok edilmeye çalışılmış gibi görünüyor. Adeta isimleri kazınmaya çalışılmış."

"The traces of women appear to have been deliberately erased and destroyed. Their names seem, as it were, to have been scraped away."

Kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı verilmesi münasebetiyle TKB, 11 Nisan 1930'da İstanbul'da bir kutlama mitingi düzenledi. Fotoğrafta, miting sırasında valilik binası önünde Birlik adına konuşma yapan Saime Faik ve arkasında Latife Bekir görülüyor. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.

Celebration rally organised by the Union of Turkish Women in Istanbul on 11 April 1930, marking the granting of women's right to participate in municipal elections. Saime Faik is seen speaking on behalf of the Union in front of the governor's building, with Latife Bekir behind her. Gökhan Büyükengez Collection.

Tarihçi ve aynı zamanda koleksiyonersiniz. Belge toplama ve koleksiyonculuk süreci sizin için nasıl başladı; tarihçi olmanız koleksiyon oluşturma biçiminizi nasıl etkiledi? Tarihle kurduğunuz ilişkinin topladığınız belgelere bakışınızı şekillendirdiğini söyleyebilir miyiz; bu iki uğraş sizce birbirini nasıl besliyor?

Koleksiyonculuğa beş yaşında gazoz kapağı ve minyatür araba toplayarak başladım. İlkokuldan üniversiteyi bitirene kadar filateliyle ilgilendim. Efemerik belge, fotoğraf ve kartpostal alanına yönelmem ise meslek hayatına başlamamla paralellik gösterdi diyebilirim. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde tarih metodolojisi derslerinde öğrendiklerim belgeye ulaşmanın ve onu yorumlamanın ne kadar önemli olduğunu kavramamı sağladı.

Alman tarihçi Leopold von Ranke'nin dediği gibi, "Belge yoksa tarih de yoktur." Bu anlayış, beni tarihçi bir koleksiyoner olarak araştırıcı ve seçici olmaya yönlendirdi. Zira Edward H. Carr, "Çağdaş tarihçinin iki görevi birden vardır: Az sayıdaki anlamlı olguları bularak onları tarihin olgularına dönüştürmek ve pek çok olguyu tarihi değildir diye bir kenara bırakmak." der. Bunu yapabilmek için de belge tespiti yönünden titiz bir seçicilikle hareket etmek gerektiğini düşünüyorum.

Kadın tarihine ilişkin belgeler (varsa objeler) koleksiyonunuzda nasıl yer bulmaya başladı? Başlangıçta böyle bir odağınız var mıydı, yoksa bu odak zaman içinde mi belirginleşti?

Üniversite yıllarında Nezihe Muhittin'in ve öncülüğünde kurulan "Kadınlar Halk Fırkası"nın ismini ilk kez duymuş ve buna çok şaşırmıştım. Zira çocukluğumdan itibaren tarihe büyük bir ilgi duyduğum halde bu isimlere yabancıydım. Kadınların, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından hem de Halk Fırkası'nın kurulmasından önce, Haziran 1923'te siyasal ve toplumsal hakları bakımından böyle bir mücadelenin içinde yer almaları beni çok etkilemişti. Zira erkek egemen bir toplumda, değil kadınların kendi sesini yükseltmesine, bir erkeğin kadın haklarından bahsetmesine bile tahammül edilemiyordu. Nitekim 3 Nisan 1923 tarihinde TBMM'de "Mebus İntihap Kanunu"nun görüşülmesi sırasında Bolu mebusu Tunalı Hilmi Bey'in kadın haklarıyla ilgili konuşması diğer mebuslar tarafından defalarca kesilmiş ve Hilmi Bey ağır ithamlara maruz kalmıştı.

Yukarıda değindiğim bu noktalar bende feminizm tarihine yönelme arzusu uyandırdı. Bu ilgi zamanla bilgi birikimimi artırdı ve nihayetinde koleksiyon tutkumla birleşerek kırklı yaşlarımın ortalarında koleksiyonumun merkezine oturdu. Yaklaşık on yıldır da hız kesmeden sürüyor.

You are both a historian and a collector. How did your process of collecting documents and building a collection begin, and how has your training as a historian shaped the way you assemble that collection? Could we say that your relationship to history has informed the way you interpret the documents you collect? In your opinion, how do these two pursuits inform and sustain one another?

I began collecting at the age of five by gathering bottle tops and miniature cars. From primary school until the completion of my university education, I was engaged in philately. I could say that my turn towards the fields of ephemera, photographs and postcards ran parallel to the beginning of my professional life. What I learned in the history methodology courses in the Department of History at the Faculty of Arts and Sciences at Marmara University enabled me to understand the importance of accessing and interpreting documents.

As the German historian Leopold von Ranke said, "Without documents, there is no history." This understanding led me, as a historian-collector, to become both investigative and selective. As Edward H. Carr observes, "The contemporary historian has a dual task: to identify the small number of meaningful facts and turn them into the facts of history, while setting aside the many others as non-historical." In order to do so, I believe one must proceed with meticulous selectivity in the identification of documents.

How did documents (and, where applicable, objects) related to women's history begin to enter your collection? Did you adopt this focus from the outset, or did it become more clearly defined over time?

During my university years, I first encountered the name of Nezihe Muhittin and learned of the Women's People's Party (Kadınlar Halk Fırkası), which she led in founding, and I was profoundly surprised. Although I had maintained a strong interest in history since childhood, these names were entirely unfamiliar to me. I was deeply struck by the fact that women had engaged in such a struggle for political and social rights in June 1923 – prior to both the proclamation of the Republic of Türkiye and the establishment of the People's Party. In a male-dominated society, however, there was little tolerance not only for women raising their own voices, but even for a man speaking publicly in defense of women's rights. Indeed, during the parliamentary debates on the Law on the Election of Deputies (Mebus İntihap Kanunu) in the Grand National Assembly of Türkiye on 3 April 1923, the speech delivered by Bolu deputy Tunalı Hilmi Bey on women's rights was repeatedly interrupted by other deputies, and he was subjected to serious accusations.

Aliye Fahri Hanıma ait, TKB Başkanı Latife Bekir tarafından imzalanmış Türk Kadın Birliği üye kartı. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Membership card of the Union of Turkish Women [Türk Kadın Birliği, TKB] belonging to Aliye Fahri, signed by TKB president Latife Bekir. Gökhan Büyükengez Collection.

Bu belgelere genellikle hangi yollarla ulaşıyorsunuz; müzayedeler, sahaflar, özel satışlar ya da dijital platformlar? Zamanla sizin için daha belirleyici hale gelen mecralar oldu mu?

Bu belgelerin tamamı, sorunuzda belirttiğiniz mecralar aracılığıyla koleksiyonuma dahil oluyor. Ağırlıklı olarak müzayedelerden ve yurt dışı platformlardan (eBay ve Delcampe gibi) alım yapıyorum. Sahaf dostlarımdan temin ettiklerim de oluyor; ancak dijital-teknolojik gelişmelerin hızına binaen zaten sahafların neredeyse tamamı ellerindeki malzemelerin görsellerini ve bilgilerini ya kendi internet sitelerine yüklüyorlar ya da müzayede firmalarına veriyorlar. Özellikle sevgili Şükrü Oral (Phebus Müzayede) ve öğretmeni olmaktan kıvanç duyduğum Alican Akın (Euphemia Sahaf&Müzayede) koleksiyonuma son derece nadir eserlerin katılmasında büyük katkıda bulundular. Kendilerine minnettarım.

Üniversite öğrencisi olduğum yıllarda Kadıköy'de Sahaflar Çarşısı'na gider, hem aradığım sahafiye kitaplarını yakından inceler, hem de sahaflarla saatler süren sohbetler ederdim. Bu nadide dükkânlarda geçirdiğim süre boyunca öğrendiklerim, benim için âdeta ikinci bir üniversite eğitimiydi. Bu nedenle mesleğim öğretmenlik olsa da tarih ve koleksiyonculuk her zaman tutkum olmuştur.

The points I mentioned above awakened in me a desire to turn towards the history of feminism. Over time, this interest deepened my knowledge and ultimately merged with my passion for collecting, becoming central to my collection in my mid-forties. For approximately ten years, it has continued without losing momentum.

Through which channels do you generally acquire these documents – auctions, second-hand booksellers, private sales, or digital platforms? Over time, have certain channels become more significant for you than others?

All of these documents enter my collection through the channels you mention in your question. I make the majority of my purchases through auctions and international digital platforms, such as eBay and Delcampe. I also acquire items from second-hand bookseller friends; however, given the rapid pace of digital and technological developments, most second-hand booksellers now upload images and details of the materials in their possession to their own websites or consign them to auction houses. In particular, Şükrü Oral of Phebus Auction and Alican Akın of Euphemia Books & Auction – both of whom I am proud to have taught – have made a significant contribution to the inclusion of extremely rare items in my collection. I am sincerely grateful to them.

Karşınıza çıkan bir belgenin değerini nasıl belirliyorsunuz? Görsel özellikleri, nadirliği ve tarihsel hikâyesi bu değerlendirmede nasıl bir rol oynuyor?

Aslında belgenin değerini ben takdir etmiyorum; belgenin nedreti zaten bunu size söylüyor. Karşılaştığım görsellere ve belgelere "şeytan ayrıntıda gizlidir" sözündeki bakış açısıyla yaklaşıyorum. Fotoğrafta ancak büyüteçle ve dikkatlice bakılınca fark edilebilen bir dükkanın ya da derneğin tabelası; bir belgede geçen yer ve kişi adları ile yaşanan bir olayın teferruatı tarihsel hikâyeyi daha somut, yani görünebilir kılıyor.

Zamanla belgelere yaklaşımınızda bir dönüşüm oldu mu; edindiğiniz bilgiler, belgeyi okuma ve anlamlandırma biçiminizi nasıl etkiledi?

İnsanların düşünce dünyalarındaki değişim ve gelişimlerin, tıpkı tarih gibi kesintisiz bir süreç olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemleriniz oluyor. Ben de belgelere yaklaşımımda aynı süreçlerden geçiyorum. Henüz ustalık dönemine ulaştım diyemem ama kalfalık döneminin çoğunu geride bıraktığımı düşünüyorum. Benim bakış açıma göre ustalığa ulaşabilmek üç aşamadan geçiyor; tahayyül, tasabbur ve tahavvül. Yani günümüz Türkçesiyle ifade edersek; hayal etme, sabretme ve dönüşme. Tabii, dediğim gibi bu benim bakış açımdan böyle. O nedenle edindiğim bir belgedeki ifadelerin doğruluğunu sağlamada eskisine göre çok daha fazla kaynak tarıyor ve kıyaslıyorum.

Kadınlara ait belgelerle karşılaştığınızda, çoğunun eksik ya da kesintili izler bıraktığını düşünüyor musunuz? Bu durum size kadınların tarihteki görünürlüğü hakkında ne söylüyor? Günümüze ulaşan kadınlara ait belgelerin görece sınırlı olması sadece rastlantılarla mı açıklanabilir; yoksa daha yapısal, tarihsel bir soruna mı işaret ediyor?

Kesinlikle. Bu kesintili izlerden dolayı özellikle Türk kadın tarihini yazmak oldukça zor ve zaman alıcı. Aslı Davaz'ın *Eşitsiz Kız Kardeşlik*[1] adlı eseri bu konuda önemli bir boşluğu doldurdu. Tabii ki Yaprak Zihnioğlu'nun[2] ve rahmetli Zafer Toprak[3] hocamızın eserlerini de unutmamak lazım.

During my university years, I frequently visited the Second-hand Booksellers' Bazaar in Kadıköy, where I both carefully examined the antiquarian books I was seeking and spent hours in conversation with second-hand booksellers. What I learned during the time I spent in these invaluable shops amounted, for me, to a second university education. For this reason, although my profession is teaching, history and collecting have always remained my true passions.

How do you determine the value of a document when you encounter it? What role do its visual qualities, rarity, and historical significance play in this assessment?

In fact, I do not assign value to a document; its rarity already decides that. I approach the images and documents I encounter from the perspective encapsulated in the phrase, 'the devil is in the detail'. A shop or association sign in a photograph– visible only through careful scrutiny and a magnifying glass– or the place names, personal names, and specific details of an event mentioned in a document render the historical narrative more concrete—that is to say, more visible.

Has your approach to documents changed over time? How has the knowledge you have acquired influenced the way you read and interpret them?

I believe that changes and developments in individual's intellectual worlds, much like history itself, constitute a continuous and uninterrupted process. For this reason, one passes through stages of apprenticeship, overseership and mastery. I, too, have undergone similar stages in my approach to documents. I cannot yet claim that I have reached the stage of mastery; however, I do believe that I have left behind most of the overseership stage. In my view, attaining mastery involves passing through three phases: tahayyül, tasabbur and tahavvül.

TKB'nin Şehzadebaşı Fevziye Caddesi'ndeki genel merkez binası. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Headquarters building of the Union of Turkish Women on Fevziye Street, Şehzadebaşı. Gökhan Büyükengez Collection.

1. Aslı Davaz, *Eşitsiz Kız Kardeşlik: Uluslararası ve Ortadoğu Kadın Hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği* (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014).
2. Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği* (İstanbul: Metis Yayınları, 2003).
3. Zafer Toprak, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2016).

Mustafa Kemal Atatürk'ü, 22 Eylül 1925'te Mudanya'ya gelişinde Reşit Paşa vapurunda TKB adına ziyaret eden Nezihe Muhittin (Atatürk'ün solunda) ve Hamiyet Hulusi Hanım (en sağda). Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Nezihe Muhittin (to Atatürk's left) and Hamiyet Hulusi (far right) visiting Mustafa Kemal Atatürk on behalf of the Union of Turkish Women aboard the Reşit Paşa steamer during his arrival in Mudanya on 22 September 1925. Gökhan Büyükengez Collection.

Kadınların izleri bilinçli bir şekilde silinmeye ve yok edilmeye çalışılmış gibi görünüyor. Adeta isimleri kazınmaya çalışılmış. On yıldır feminizm konusunda belge ve fotoğraf toplamama rağmen, bu belgelerde adı geçen kişilerden bazıları hakkında ulaşabildiğim bilgiler hâlâ çok sınırlı. Bazıları hakkında ise neredeyse bilgi kırıntısı bulmak bile mucize kabilinden. Bunun erkek egemen bir yapıdan kaynaklanan tarihsel bir sorun olduğu kanısındayım. Dünya genelinde, kadınların elde ettikleri hakların ciddi bir kadın mücadelesine dayandığı göz ardı edilerek bu kazanımların erkeklerin bir lütfuymuş gibi sunulduğu düşüncesi egemen diye düşünüyorum.

Bildiğimiz kadarıyla koleksiyonunuzda Türk Kadın Birliği'ne ve TKB'li kadınlara ilişkin belgeler de yer alıyor. TKB'nin 1924–1935 arasındaki faaliyetlerine dair bugüne kalan bütünlüklü bir kurumsal arşiv bulunmadığını biliyoruz. Bu da TKB tarihinin büyük ölçüde farklı koleksiyonlara dağılmış belgeler üzerinden izlenmesine yol açıyor. Kendi koleksiyonunuzu bu açıdan düşündüğünüzde, ne tür TKB belgeleri öne çıkıyor ve bu belgeler TKB tarihini anlamamıza nasıl katkı sağlıyor?

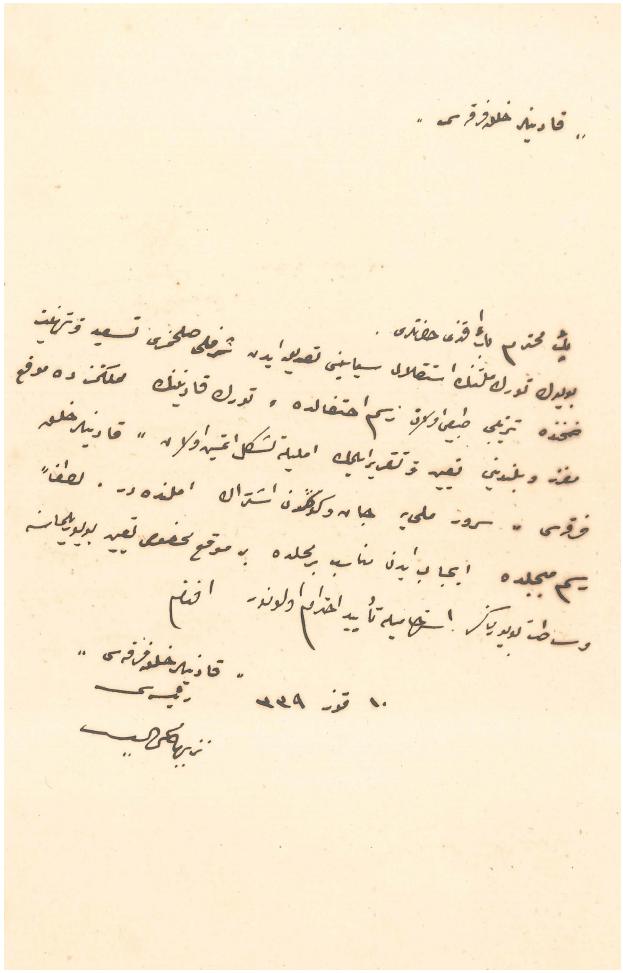
Evet, koleksiyonumda TKB'nin hem birinci hem de 1949'da başlayan ikinci dönemine ait çok sayıda belge ve fotoğraf yer alıyor. Çok haklısınız, Türk Kadın Birliği'nin günümüze kadar ulaşabilmiş bütüncül bir arşivi yok. Bildiğim kadarıyla 1980 darbesiyle birlikte, diğer dernek

In present-day Turkish, that is to say: imagining, enduring with patience, and transforming. Of course, this is my own understanding. For this reason, when verifying the accuracy of the statements contained in a document I acquire, I now consult and compare far more sources than I did in the past.

When you encounter documents relating to women, do you find that they tend to leave behind traces that are fragmentary or discontinuous? What does this suggest to you about women's visibility within history? Can the relative scarcity of documents concerning women that have survived to the present day be explained merely by chance, or does it indicate a deeper structural and historical problem?

Absolutely. Owing to these discontinuous traces, writing the history of Turkish women is particularly difficult and time-consuming. Aslı Davaz's Eşitsiz Kız Kardeşlik[1] [Unequal Sisterhood] has filled an important gap in this regard. At the same time, one must not overlook the

1. Aslı Davaz, *Eşitsiz Kız Kardeşlik: Uluslararası ve Ortadoğu Kadın Hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği* [*Unequal Sisterhood: International and Middle Eastern Women's Movements, the 1935 Congress, and the Union of Turkish Women*] (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014).

Lozan'da imzalanacak barış antlaşması dolayısıyla düzenlenecek kutlama törenine Kadınlar Halk Fırkası'nın katılma isteğini belirten "Kadınlar Halk Fırkası Reisesi Nezihe Muhittin" imzalı, 10 Temmuz 1923 tarihli mektup. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Letter dated 10 July 1923, signed by Nezihe Muhittin in her capacity as president of the Women's People Party [Kadınlar Halk Fırkası], expressing the Party's wish to take part in celebrations marking the signing of the Treaty of Lausanne. Gökhan Büyükengez Collection.

TKB Başkanı Nezihe Muhittin tarafından imzalanarak Hamiyet Hulusi Hanım'a gönderilen; 24 Mart 1924'te Tepebaşı'nda düzenlenecek müsamereye ait "Kadın Birliği" kaşeli davetiye. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Invitation card bearing the stamp "Kadın Birliği," signed by Nezihe Muhittin, president of the Union of Turkish Women and sent to Hamiyet Hulusi for a performance to be held in Tepebaşı on 24 March 1924. Gökhan Büyükengez Collection.

ve birliklerde olduğu gibi TKB'nin arşivine de el konulmuş ve akıbeti meçhul.

Koleksiyonumda TKB'ye ait bazı yazışmalar ve fotoğraflar mevcut. Bunlar genellikle Birlik tarafından yazılıp ilgili kişilere gönderilmiş belgelerden oluşuyor. Bunlardan bazılarının, TKB'nin tarihine ışık tutacak düzeyde olduğunu düşünüyorum; zira Birliğin faaliyetleri hakkında bilgiler de içeriyor. Bunlarla ilgili birkaç örnek vereyim isterseniz: 26 Haziran 1926 tarihli bir belgede Kadın Birliği'nin iane, yani yardım amacıyla on bir ayrı noktada rozet satışı yaptığı ve toplanan 141 lira 10 kuruşun Birliğin veznedarı Matlube Ömer Hanıma teslim edildiği yazıyor. Bu bilgiden Kadın Birliği'nin daha ilk yıllarında kendine ait rozeti olduğunu öğreniyoruz. 1926 tarihli bir beyanname ise bize Kadın Birliği'nin 1925 yılı içinde 500 yetime elbise, kundura, çorap ve şeker dağıt-

works of Yaprak Zihnioğlu[2] and our late teacher, Zafer Toprak.[3]

The traces of women appear almost to have been deliberately erased and obliterated. It is as though their names have been scraped away. Although I have been collecting documents and photographs on feminism for ten years, the information I have been able to obtain about some of the individuals mentioned in these materials remains extremely limited. In certain cases, even uncovering the slightest fragment of information is virtually nothing short of a miracle. I am of the view that this constitutes a historical problem rooted in a male-dominated structure. I also believe that, globally, there remains a prevailing tendency to disregard the fact that the rights women have acquired were secured through serious struggles, and instead to present these achievements as though they were benevolent concession granted by men.

As far as we know, your collection also includes documents relating to the Union of Turkish Women and to women affiliated with it. It is likewise known that no comprehensive institutional archive documenting the activities of the Union of Turkish Women between 1924 and 1935 has survived. As a result, the history of the Union of Turkish Women must largely be reconstructed through documents dispersed across various col-

2. Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği* [*A Revolution Without Women: Nezihe Muhiddin, the Women's People's Party, and the Women's Union*] (İstanbul: Metis Yayınları, 2003).
3. Zafer Toprak, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)* [*Women's Liberation and Feminism in Türkiye (1908–1935)*] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2016).

tığını, 200 dul kadına nakdi yardımda bulunduğunu, bir Dikiş Evi kurduğunu, 20 hanıma iş bulduğunu ve 15 yetimi çeşitli kurumlara yerleştirdiğini gösteriyor. Nezihe Muhittin imzalı 1923 tarihli bir belgeden ise Kadınlar Halk Fırkası'nın Lozan Barış Antlaşması'nı kutlamak için yapılacak törene katılmak istediğini ve kendilerine uygun bir yer ayrılmasını talep ettiğini anlıyoruz.

Koleksiyonunuzdaki kadınlara ait belgeler, hayatlarının hangi yönlerini daha görünür kılıyor sizce? Gündelik hayatları, eğitimleri, çalışma yaşamları ya da mücadeleleri bu belgelerde nasıl yer buluyor?

Özellikle şunu belirtmek gerekir: Türk kadın hareketinde yer alan simaların büyük çoğunluğu paşa kızları ve torunlarıdır. Bu nedenle, eskilerin deyimiyle "mürekkep yalamış" kişiler. Emine Semiye ve Fatma Aliye Hanım, Ahmet Cevdet Paşa'nın kızlarıdır; Nezihe Muhittin Hanım, Ali Şevket Paşa'nın, Latife Bekir Hanım ise Suphi Paşa'nın torunudur. Naciye Naim Hanım da eski valilerden Ömer Bey'in kızıdır. Yani sadece okuma yazma öğrenmekle kalmamış, yabancı dile ve edebiyata aşina kadınlardır ve dönemin koşullarına göre yüksek bir eğitim almışlardır. O nedenle Nezihe Muhittin Hanım, kadınların siyasal haklarını talep ederken haklı olarak, "Kahvehane köşelerinde miskinane esrar çeken bir erkeğe verilen bu hak, tahsili mükemmel bir kadından esirgenebilir mi?" diye serzenişte bulunur.[4]

Çalışma yaşamlarının zor şartlarda olduğu da bir gerçek. Çünkü aynı zamanda bir eş ve anne olmanın getirdiği beklentileri de karşılamak durumundadırlar.

Sizi özellikle etkileyen, hikâyesiyle aklınızda kalan bir belge oldu mu? Bu belgenin koleksiyonunuza katılma sürecini ve kadın tarihi için oluşturduğu yeni soruları anlatabilir misiniz?

Aslında birden fazla belge ve fotoğraf oldu. Ancak özellikle Nezihe Muhittin Hanımın, Kadınlar Halk Fırkası'nın müşaviri Dr. Fethi (Erden) Beye takdim ettiği imzalı fotoğraf; *L'Illustration de Turquie* dergisine imzalayarak gönderdiği *Türk Kadını* adlı kitabı ve yine arkasında Nezihe Muhittin'in imzası bulunan "Kadın Birliği Beyannamesi" beni özellikle etkilemiş ve heyecanlandırmıştır. Bunlardan 1926 tarihli "Kadın Birliği Beyannamesi", Birliğin bir yıllık faaliyetlerinin dökümünü vermesi bakımından bilhassa kıymetli olup, zihinde TKB'nin sonraki yıllarda ne gibi planları olduğu konusunda yeni sorular oluşturmaktadır.

4. Nezihe Muhiddin, "Kadın Yolu Şiarı," *Kadın Yolu*, sy. 1 (Temmuz 1925): 2.

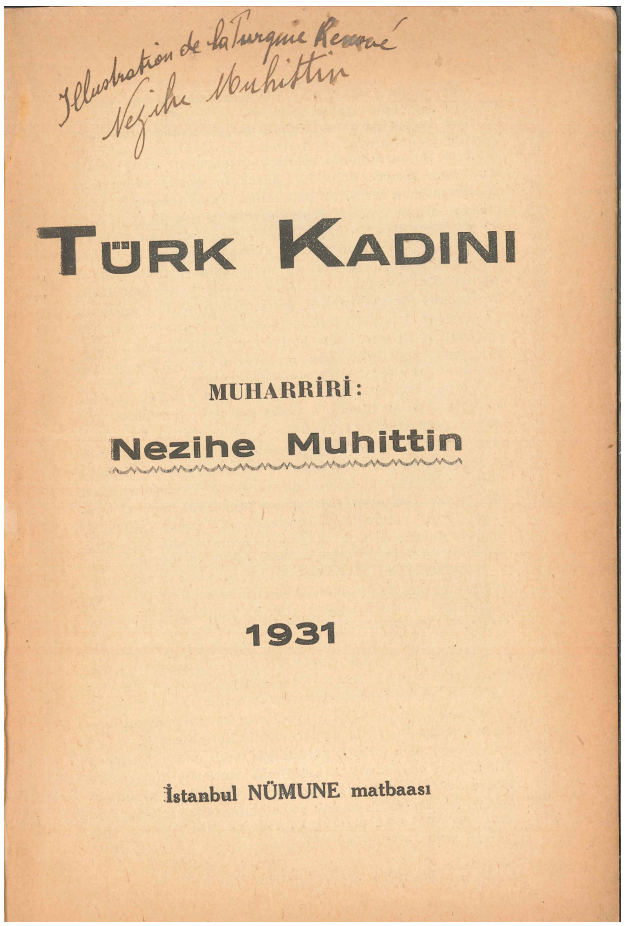
lections. When you consider your own collection from this perspective, which types of documents relating to the Union of Turkish Women stand out, and in what ways do these materials contribute to our understanding of its history?

Yes, my collection includes a substantial number of documents and photographs relating both to the first period of the Union of Turkish Women and to its second period, which began in 1949. You are entirely correct: no comprehensive archive of the Union of Turkish Women has survived to the present day. To the best of my knowledge, following the 1980 military coup in Türkiye, the Union's archive—like those of other associations and unions—was confiscated, and its subsequent fate remains unknown.

My collection includes certain items of correspondence and photographs relating to the Union of Turkish Women. These materials generally consist of documents issued by the Union and addressed to relevant individuals. I believe that some of them are capable of shedding light on the Union's history, as they contain valuable information regarding its activities. If you wish, I can offer a few examples. A document dated 26 June 1926 states that the Union of Turkish Women sold badges at eleven different locations for charitable purposes and that the sum of 141 liras and 10 kuruş collected was delivered to the Union's treasurer, Matlube Ömer Hanım. From this, we learn that the Union of Turkish Women had already adopted its own badge in its early years. A declaration dated 1926 indicates that, in 1925, the Union of Turkish Women distributed clothes, shoes, socks and sweets to 500 orphans, provided financial assistance to 200 widows, established a Sewing House, found employment for 20 women, and placed 15 orphans in various institutions. From a document dated 1923 and signed by Nezihe Muhittin, we also understand that the Women's People's Party wished to participate in the ceremony celebrating the Lausanne Peace Treaty and requested that a suitable place be allocated to them.

In your view, which aspects of women's lives are rendered more visible through the documents relating to women in your collection? How are their everyday experiences, educational trajectories, working lives, and struggles reflected in these materials?

What should be particularly emphasised is that the vast majority of the leading figures in the Turkish women's movement were the daughters and granddaughters of pashas. For this reason, they were– to use an older expression– highly cultivated individuals. Emine Semiye and Fatma Aliye Hanım were the daughters of Ahmed Cevdet Pasha; Nezihe Muhittin Hanım was the granddaughter of Ali Şevket Pasha, while Latife Bekir Hanım

Nezihe Muhittin Hanım'ın, *L'Illustration de Turquie* dergisine imzalayarak gönderdiği *Türk Kadını* adlı kitabı. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Türk Kadını [The Turkish Woman] by Nezihe Muhittin, signed and sent to the journal L'Illustration de Turquie. Gökhan Büyükengez Collection.

Özel koleksiyonların kadın tarihinin korunmasındaki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Kadın tarihine katkı sunabilecek belgelerin kişisel koleksiyonlarda kalması korunmaları için sizce bir avantaj mı, yoksa araştırmacıların erişimi bakımından bir risk mi; bu noktada koleksiyonerin, belgelerin geleceği ve arşivlere aktarılmasında nasıl bir sorumluluğu olmalı?

Özel koleksiyonları bu bakımdan çok kıymetli buluyor ve önemsiyorum. Zira ne yazık ki ülkemizde kadın tarihi alanında bir müze bulunmuyor. Bu alandaki en ciddi kurumsal birikim ise Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda. Bu nedenle koleksiyonerlerin belgeleri geleceğe taşıma ve arşivlere aktarma konusunda önemli bir katkısı ve sorumluluğu var. Çünkü nüfusun yarısının tarihini doğrudan ilgilendiren belgelerden bahsediyoruz.

Üzüldüğüm en önemli noktaların başında, Türk kadın hareketiyle ilgili ciddi koleksiyonlardan birinin bireysel çabalarla, bir öğretmen tarafından oluşturulmuş olması.

was the granddaughter of Suphi Pasha. Naciye Naim Hanım, too, was the daughter of Ömer Bey, one of the former governors. In other words, these were women who had not only acquired literacy, but were also familiar with foreign languages and literature, and who had received, by the standards of their time, an advanced education. It was therefore entirely justified that, in demanding women's political rights, Nezihe Muhittin Hanım protested: 'Can a right granted to a man idly smoking hashish in the corners of coffeehouses be denied to a woman of excellent education?'[4]

It is also true that their working lives were marked by considerable difficulties, as they were simultaneously expected to fulfil the responsibilities associated with being both wives and mothers.

Has there been a particular document that affected you especially deeply– one whose story has remained with you? Could you describe how this document entered your collection what new questions it has prompted for women's history?

In fact, there has been more than one such document or photograph. The items that particularly moved and excited me were an inscribed photograph presented by Nezihe Muhittin Hanım to Dr Fethi (Erden), the adviser to the Women's People's Party; her copy of the book Turkish Woman, which she inscribed and sent to the bi-monthly journal L'Illustration de Turquie; and the "Union of Turkish Women Declaration", which likewise bears Nezihe Muhittin's signature on the reverse. Among these, the 1926 "Union of Turkish Women Declaration" is especially significant, as it provides a detailed account of the Union's activities over the course of a year. In doing so, it prompts new questions regarding the plans the Union of Turkish Women may have had in the years that followed.

How do you evaluate the role of private collections in preserving women's history? In your view, does the fact that documents capable of contributing to women's history remain in personal collections constitute an advantage for their preservation, or a risk in terms of researchers' access? At this stage, what responsibilities should a collector assume concerning the future of such documents and their eventual transfer to archival institutions?

I consider private collections extremely valuable and attach great importance to them in this respect. Unfortunately, there is no museum in our country devoted to

4. Nezihe Muhiddin, "Kadın Yolu Şiarı" ["The Principle of the Women's Path"], *Kadın Yolu*, no. 1 (July 1925): 2.

Kadınlar Halk Fırkası Başkanı Nezihe Muhittin tarafından, Kadınlar Halk Fırkası Müşaviri Dr. Fethi Erden'e ithaf edilerek imzalanmış fotoğraf. Fotoğrafta şu ifade yer alıyor: "Aziz ve kıymetdar arkadaşım Doktor Fethi Beyefendiye. 1 Eylül 1923". Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Photograph inscribed and signed by Nezihe Muhittin, president of the Women's People's Party, and dedicated to Dr Fethi Erden, adviser to the Party. Inscription: "To my dear and esteemed friend Doctor Fethi Beyefendi. 1 September 1923." Gökhan Büyükengez Collection.

Sonuçta bu koleksiyon için ayırabildiğim bütçe sınırlı. Eğer Türkiye'nin önde gelen müzeleri ve iş insanları kadın tarihi üzerine daha fazla eğilselerdi, belki benimle böyle bir röportajın yapılmasına gerek kalmayacaktı. Fransa, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde feminizme ilgi duyan bir öğretmenin bu ölçekte bir koleksiyon sahibi olması sanırım mümkün değildir. Zira Bakanlıklar, Belediyeler, Müzeler ve Derneklerin alımlarından sıra gelmezdi.

Bir tarih öğretmeni olarak bu belgelerin öğrencilerle ve araştırmacılarla buluşması sizin için ne ifade ediyor? Kadın tarihiyle ilgilenenlere, bu belgeler üzerinden neler söylemek istersiniz?

Aslında bu konuda çok şanslı bir öğretmen olduğumu söyleyebilirim. Zira Türkiye'nin en köklü eğitim kurumlarından biri olan ve geleneksel değerleri çağın hızla değişen eğitim ihtiyaçlarıyla, hem teknolojik hem de düşünsel yönden uyum içinde harmanlamayı başaran Saint-Joseph Fransız Lisesi'nde öğretmenlik yapıyorum.

women's history. The most substantial institutional body of material in this field is held by the Women's Library and Information Centre Foundation. For this reason, collectors have an important contribution to make—and a significant responsibility to bear—in carrying these documents into the future and transferring them to archives. We are speaking, after all, of documents that directly concern the history of half the population.

In my view, one of the most disheartening points, is that one of the most substantial collections relating to the Turkish women's movement has been assembled through individual effort by a schoolteacher. After all, the budget I have been able to allocate to this collection is limited. Had Türkiye's leading museums and business figures devoted greater attention to women's history, perhaps there would have been no need for an interview such as this one with me. In countries such as France, Germany and England, I imagine it would hardly be possible for a teacher with an interest in feminism to

قادين برلكى بيانناميسى

قادين برلكى ؛ تورك قادينك حقوقى مدافعه ويوغايه توجه ايدركن شفقت حسلرينك تجليكاهى اولان آنا قلبيله فقر وضرورت اجتنبه قواى معنويه‌سى هزاله اوغرايان يتيملرى ترفيه صورتيله يوكسك فكر نوعلرينك مظهر انكشاف اولهجقى برزمين فيضان حاضرلامق مقصديله تشكل ايتمشدر .

قادين برلكنك برسنه طرفندهكى مساعيسى :

١ يشيوز يتيمه البسه ، قوندرا ، چوراب ، شكر وسائره توزيع
٢ ايكيوز دول قادينه نقدى معاونت
٣ ايكيوز كنچ قيزه اياققابى توزيع ايلشدر .
٤ اوچبش يتيمى مختلف مؤسسه‌لره يرلشديرمشدر .
٥ يكرمى خسته ايى بولوب يرلشديرمشدر .
٦ دول وفقير خسته‌لره ايش ويرمك صورتيله اجرت تأمين ايديلشدر .
٧ بوتون استانبول محله‌لرنده فقير وينم چوجوقلرك ايستاتيستيقى تنبيت ايتمشدر .
٨ آيرى برناده ديكيش أوى تأسيس ايلشدر .
٩ ٣٤١ سنه‌سى برسركى ترتيب ايلشدر .

جمعيته اعضا قيد اولونمق ارزوسنده بولونان ذوات محترمه بازارايرتسى كونلرى مركزه تشريف ايدمسلرى قادينه برلكى

آدرس : شهزاده باشى نيشانجى مادرسى

مطبعة

Kadınlar Birliği'nin 1925 yılındaki faaliyetlerini içeren, 1926 tarihli "Kadın Birliği Beyannamesi". Belgenin arka yüzü Nezihe Muhittin tarafından imzalanarak Matlube Ömer Hanım'a verilmiş. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
The 1926 "Women's Union Declaration" [Kadın Birliği Beyannamesi], outlining the organisation's activities in 1925. The reverse of the document bears the signature of Nezihe Muhittin and was presented to Matlube Ömer. Gökhan Büyükengez Collection.

PTT tarafından, 18-24 Nisan 1935 tarihinde Yıldız Şale Köşkü'nde toplanan 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi anısına basılan pullar kullanılarak postalanmış mektup zarfı. Gökhan Büyükengez Koleksiyonu.
Posted envelope bearing commemorative stamps issued by the PTT for the 12th International Women's Congress, held at Yıldız Şale Pavilion, 18–24 April 1935. Gökhan Büyükengez Collection.

Tarih zümresi olarak öğrencilerimizin muhakeme yeteneklerini geliştirmeye, neden-sonuç ilişkilerini etkili bir şekilde kurmalarına ve idraklerinin olabildiğince açılmasına katkıda bulunmaya gayret ediyoruz. Bunu sağlamak için derslerimizde belgeleri sıklıkla kullanıyor ve öğrencilerimize yorumlatıyoruz. Bu yaklaşım hem dersi daha cazip kılıyor hem de öğrencilerimizin merakını artırıyor. Artan bu merak, kimi öğrencilerimizin Türk kadın tarihiyle ilgili okumalar yapmasına vesile oluyor.

Aynı zamanda kadın tarihi alanında eserler kaleme alan akademisyen, araştırmacı ve yazarlara da koleksiyonumda yer alan eski harfli Türkçeyle basılmış kitapları, efemeraları ve fotoğrafları araştırmaya açarak katkıda bulunuyorum. Aslı Davaz, Suraiya Faroqhi ve Gülderen Bölük ilk aklıma gelen isimler arasında. Böylelikle daha fazla görsel malzemeyle zenginleşen çalışmaların, okuyucuların zihinlerinde daha çarpıcı izler bıraktığını düşünüyorum.

possess a collection on this scale. The acquisitions made by ministries, municipalities, museums and associations would simply leave no room for it.

As a history teacher, what significance does it hold for you to bring these documents into contact with students and researchers? Through these materials, what message would you wish to convey to those interested in women's history?

In this respect, I can truly say that I am a very fortunate teacher. I teach at Saint-Joseph French High School, one of Türkiye's most well-established educational institutions, which has succeeded in harmoniously combining traditional values with the rapidly evolving educational needs of the age, both technologically and intellectually. As the history department, we strive to cultivate our students' powers of reasoning, to help them establish cause-and-effect relationships effectively, and to broaden their intellectual horizons as much as possible. To this end, we frequently incorporate documents in our lessons and invite our students to interpret them. This approach not only makes the lessons more engaging, but also increases our students' curiosity. That growing curiosity, in turn, leads some of our students to undertake further reading on the history of Turkish women.

At the same time, I contribute to the work of academics, researchers and writers publishing in the field of women's history by making available for scholarly use the books, ephemera and photographs in my collection that were printed in Ottoman Turkish. Aslı Davaz, Suraiya Faroqhi and Gülderen Bölük are among the first names that come to mind. In this way, I believe that studies enriched by a wider range of visual materials leave a more striking impression on readers' minds.